

Особливості наукових досліджень у сфері сучасного менеджменту організацій

Віктор Алькема

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: alkema@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5997-7076*

Актуальність теми. В умовах динамічного середовища функціонування організацій саме менеджмент стає все більш складною та важливою сферою діяльності, вимагаючи постійного оновлення підходів, методів та технологій управління ресурсами та адаптацією до невизначених умов та вимог їх діяльності. Ускладнення завдань в сфері менеджменту організацій вимагає інноваційних рішень які неможливо запропонувати через брак знань для результативного та ефективного вирішення поточних управлінських проблем. Для отримання таких знань для прийняття оптимальних рішень необхідно проводити наукові дослідження із застосуванням сучасного теоретико-методологічного та науково-практичного інструментарію. Отже наукові дослідження в галузі менеджменту організацій є важливим інструментом для розуміння та вирішення різноманітних організаційно-економічних проблем, з якими стикаються сучасні підприємства та організації. Це дослідження присвячено розгляду особливостей сучасних наукових досліджень з менеджменту організацій, включаючи актуальні напрями досліджень, методологічні підходи, тенденції, що виникають у цій області.

Обґрунтуванню актуальності наукових досліджень у галузі менеджменту присвячено роботи науковців, практиків та експертів галузі. Так Пітер Друкер [2], обґрунтовуючи завдання менеджменту у ХХІ столітті відзначає важливість наукових досліджень у сфері менеджменту сучасних корпорацій. Сучасній проблематиці та дослідженню особливостей реалізації наукових досліджень в соціально-економічних науках в цілому та сфері менеджменту зокрема присвячено наукові праці Бліхар М. [4], Бліхар В. [4], Бхаттачарджи А. [1], Верескля М. [4], Вовк В. [4], Дунської А. [3], Копитко М. [4], Михаліцької Н. [4], Омельчук О. [4], Ситник Н. [1] та інших. Аналізу перспектив, основних напрямків розвитку сучасного менеджменту та впровадженню нових підходів та аспектів до їх наукового дослідження присвячено праці Деделюк О.В. [7], Кучер М. М. [6], Орлової К. Є. [5], Перевозової І.В. [7], Плахотнік О. О. [6], Саннікової С. Б. [5], Царук, І. М. [5], Шайбан В.М. [7] та інших.

Надумку більшості науковців саме наукові дослідження у сфері менеджменту дозволяють сформувати моделі та алгоритми управління які після імплементації в практику діяльності менеджерів стають успішними практиками ефективного менеджменту сучасних підприємств та організацій.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз особливостей сучасних наукових досліджень з менеджменту організацій, включаючи актуальні напрями

досліджень, методологічний інструментарій, інноваційні підходи та тенденції, що виникають у цій області управління компаніями.

Для досягнення встановленої мети в роботі були вирішені наступні завдання:

- проведено бібліографічний аналіз наукових джерел щодо сутності та особливостей досліджень у галузі сучасного менеджменту підприємств та організацій;
- ідентифіковано основні ознаки, які характеризують специфіку сучасного етапу наукових досліджень з менеджменту організацій;
- охарактеризовано на базі системного підходу теоретико-методологічний базис наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту;
- визначено основні аспекти та перспективи розвитку наукових досліджень, які сприяють підвищенню ефективності управління та досягненню стратегічних цілей організацій.

Об'єктом дослідження є процеси планування та організації наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту на рівні підприємств та компаній.

Предмет дослідження є гносеологічні, теоретико-методичні та науково-практичні особливості реалізації наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту організацій.

Етапи та результати. Перший етап дослідження був присвячений бібліографічному аналізу наукових джерел щодо сутності та особливостей наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту підприємств та організацій. Встановлено сутність наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту організацій. Наукові дослідження з сучасного менеджменту це цілеспрямований і комплексний процес отримання нових знань у галузі менеджменту організації, який здійснюється фахівцями з належним профілем компетентностей достатніх для ідентифікації, аналізу та оцінки управлінських проблем й розробки науково-практичних заходів, програм, планів й проектів для їх вирішення.

На другому етапі дослідження було визначено основні ознаки, що характеризують особливості сучасного етапу наукових досліджень з менеджменту організацій, а саме: мультидисциплінарність, емпіричний підхід, актуальність та спрямованість на проблеми практики управління, інноваційність та акцент на сталий розвиток. Мультидисциплінарність це ознака яка свідчить про використання в процесі наукових досліджень з сучасного менеджменту організацій науково-методичних підходів з різних наукових дисциплін, таких як економіка, соціологія, психологія, праксеологія та інші. Це дозволяє більш комплексно розглядати управлінські проблеми та використовувати різні концепції та методи для їх вирішення. В процесі аналізу методології наукового дослідження з сучасного менеджменту встановлено, що лівова частка таких досліджень базується на зборі та аналізі емпіричних даних. Дослідники використовують різноманітні методи, такі як аналіз фактичних та статистичних даних, інвентаризацію, контрольні заміри, анкетування, спостереження, інтерв'ю, для збору інформації про різні аспекти функціонування організацій та їхнього менеджменту. Сучасні

дослідження в менеджменті організацій спрямовані на вирішення конкретних проблем, з якими зіштовхуються організації у сучасному бізнес-середовищі. Це можуть бути проблеми пов'язані з управління персоналом, стратегічного планування, управління ризиками, управління інноваціями тощо. Науковим результатом таких досліджень є рекомендації для вирішення конкретних проблем організації яка функціонує в певних умовах. У наукових дослідженнях з сучасного менеджменту використовуються не лише загальнонаукові та специфічні методи, методики та прикладні практики але і новітні методи аналізу даних, комп'ютерне моделювання, штучний інтелект, аналіз Big Data тощо. Це дозволяє дослідникам отримувати більш точні та об'єктивні наукові результати. Багато уваги в сучасному менеджменті спрямовано на дослідження проблем сталого розвитку, корпоративної соціальної відповідальності та екологічних аспектів управління. Це відображає зростаючу увагу до екологічних та соціальних аспектів управління організаціями. В останній час зростає число наукових досліджень, які присвячено функціонуванню організацій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення суб'єктів економіки України. Ці дослідження є важливими для розуміння та управління складними ситуаціями, які виникають у період кризового та конфліктного середовища функціонування організацій.

На третьому етапі дослідження на базі системного підходу охарактеризовано теоретико-методологічний базис наукових досліджень у галузі сучасного менеджменту. Встановлено, що в наукових дослідженнях з сучасного менеджменту комплексно використовуються загальнонаукові (теоретичні та емпіричні) методи дослідження, конкретно-наукові (специфічні методи та методики) і прикладні практики з метою ідентифікації, оцінки й розуміння взаємозв'язків і впливів різних чинників на розвиток управлінських проблем організацій. Найпоширенішими серед специфічних методів в дослідженнях з менеджменту організацій є методи математичного та статистичного аналізу. Достатнє поширення серед методик, методів та прикладних практик у наукових дослідженнях сучасного менеджменту отримали матричні методи. Серед яких домінує SWOT - аналіз як метод, який дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, що стоять перед організацією, та розробити стратегії на основі отриманих результатів. Достатньо цікавим і досить простим в реалізації є кейс – метод. Використання реальних ситуацій або "кейсів" дозволяє аналізувати конкретні випадки управління організаціями та вивчати взаємозв'язки між рішеннями та їх наслідками. Як зазначалось вище серед загальнонаукових методів в дослідженнях із сучасного менеджменту домінують емпіричні методи. Вони включають збір та аналіз даних реальних організацій для виявлення закономірностей та трендів у функціонуванні їхньої системи менеджменту. У царині конкретно-наукових методів знайшли достатнє поширення експертні опитування та фокус групи. Вони використовуються для отримання думки експертів та виявлення ключових проблем, що стоять перед організаціями, а також для збору відгуків та думок учасників процесу управління. Достатньо

широко в сучасній науковій практиці з менеджменту використовуються методи моделювання та симуляція. Це дозволяє розробляти та тестувати різні стратегії управління організаціями у віртуальному середовищі перед їх впровадженням в реальне життя.

Завершальним етапом дослідження був розгляд основних аспектів та перспектив розвитку наукових досліджень, які сприяють підвищенню ефективності управління та досягненню стратегічних цілей організацій. Встановлено, що основними перспективними напрямками розвитку наукових досліджень в галузі менеджменту є наступні. На рівні стратегічного управління організаціями це низка досліджень які спрямовано на розробку та вдосконалення стратегічних моделей управління, які допомагають організаціям ефективно адаптуватися до змінних умов ринку та досягати своїх довгострокових цілей. В області менеджменту організації важливими є дослідження лідерства та керівництва. Дослідження в цій області допомагають розуміти вплив різних стилів керівництва на ефективність організації та розвиток лідерських якостей менеджерів різних рівнів та напрямів діяльності. Важливим також є дослідження розвитку управлінських команд в організації. Недоліки в комунікації, конфлікти між колегами та відсутність спільної мети можуть порушити ефективність роботи команди. У сфері управління людськими ресурсами це дослідження різних аспектів управління персоналом в умовах змін включаючи: найм, мотивацію, розвиток кар'єри, розвиток та утримання талантів та інших процесів які спрямовані на підвищення продуктивності та задоволеності працівників організацій. Конкурентність організації залежить від її здатності залучати, розвивати і утримувати талановитих співробітників. Брак стратегії розвитку персоналу може призвести до втрати цінних кадрів. Тому дослідженню цих питань і в майбутньому буде приділятися все більше уваги. У сфері операційного менеджменту це дослідження операційних виробничих та сервісних систем з метою забезпечення їх адаптивності, гнучкості, оперативності та мобільності, а також дослідження спрямовані на оптимізацію виробничих й сервісних процесів, управління ланцюгом постачання та підвищення ефективності операцій. Дослідження у сфері управління інноваціями та технологічним розвитком організацій сприяють розвитку нових інноваційних рішень, ефективному управлінню технологічними проектами та забезпеченню конкурентної переваги через використання новітніх технологій та забезпечення ділової досконалості організацій. Уміння адаптуватися до змін в ринкових умовах та швидкість впровадження інновацій є критичними для успіху, але для багатьох організацій це може бути складним завданням. Це дослідження організаційних проблем пов'язаних з переходом до цифрових технологій може вимагати великих інвестицій та перепрофілювання персоналу, а також може збільшувати загрози щодо кібербезпеки та приватності даних.

Важливими також будуть дослідження у сфері управління фінансами, фінансового планування, аналізу фінансової звітності, інвестицій, управління фінансовими ризиками тощо. В царині корпоративної культури організацій

важливими є дослідження впливу цінностей, норм, практик та поведінки у межах організації на її ефективність, співпрацю та стійкість. Збільшення уваги до етичних стандартів та корпоративної відповідальності може ставити перед менеджментом складні завдання щодо збалансування корпоративних інтересів та соціальних чи екологічних вимог які вимагають відповідних досліджень. У зв'язку із воєнним станом в Україні вітчизняні науковці суттєво збільшили число досліджень присвячених функціонуванню організацій в умовах змін, криз та нестабільності. Основними напрямками таких пошуків є дослідження процесів управління ризиками та уміння ефективно реагувати на кризові ситуації (наприклад, пандемія, економічні кризи, воєнні стани тощо) важливі для збереження стійкості та успішності організації. Дослідження управління кризовими ситуаціями допомагають розуміти, як організації можуть ефективно реагувати на кризові ситуації, включаючи воєнний конфлікт, терористичні загрози або природні катастрофи. Це включає розробку стратегій кризового управління, планування адаптованих бізнес-стратегій та організацію ефективних комунікацій в умовах криз та нестабільного функціонування. Відносно новими є дослідження у цій сфері військово-цивільного співробітництва які спрямовані на розуміння взаємодії між військовими та цивільними структурами в умовах кризових ситуацій. Це може включати аналіз ролі військових організацій у відновленні інфраструктури, надання медичної допомоги, забезпечення безпеки тощо. Наявні дослідження у сфері післявоєнного відновлення спрямовані на розробку стратегій відновлення та розвитку після завершення воєнного конфлікту. Ці дослідження передбачають аналіз економічних, соціальних та політичних чинників, що впливають на процеси відновлення та стабілізації, а також розробку стратегій реконструкції і розвитку.

Висновок. В умовах криз та нестабільності функціонування управління організаціями стає все більш складною та важливою сферою діяльності, вимагаючи постійного оновлення та адаптації. Наукові дослідження в галузі менеджменту організацій є ключовим інструментом для розуміння та вирішення різноманітних проблем, з якими стикаються сучасні організації. В процесі дослідження встановлено, що наукові дослідження з сучасного менеджменту це цілеспрямований й комплексний процес отримання нових знань у галузі менеджменту організацій, який здійснюється фахівцями з належним профілем компетентностей достатніми для ідентифікації, аналізу та оцінки управлінських проблем та розробки науково-практичних заходів, програм, планів й проектів для їх вирішення. Загальною метою наукових досліджень у галузі менеджменту організацій є розробка та впровадження нових стратегій та методів управління, які сприятимуть підвищенню ефективності організацій та досягненню їх стратегічних цілей у швидкозмінному та конкурентному світі бізнесу. Системне бачення в наукових дослідженнях з сучасного менеджменту передбачає комплексне використання методик, методів та прикладних практик з метою розуміння системних взаємозв'язків і впливу різних факторів на управління організаціями. Наукові дослідження в галузі менеджменту організацій мають

свої особливості, що залежать від специфіки менеджменту організації як комплексної наукової дисципліни та особливостей конкретного виду економічної діяльності. В процесі дослідження виявлено основні ознаки, що характеризують особливості сучасного етапу наукових досліджень з менеджменту організацій, а саме: мультидисциплінарність, емпіричний підхід, актуальність та спрямованість на проблеми практики управління, інноваційність та акцент на сталий розвиток. Встановлено, що основними перспективними напрямками розвитку наукових досліджень в галузі менеджменту є наступні: дослідження процесів стратегічного управління організаціями які спрямовано на розробку та вдосконалення стратегічних моделей управління; дослідження командної роботи, групової динаміки, лідерства та керівництва; дослідження стилів керівництва на ефективність організації та розвиток лідерських якостей менеджерів; дослідження розвитку управлінських команд в організації; дослідження різних аспектів управління персоналом в умовах змін; дослідження операційних виробничих та сервісних систем; дослідження управління ланцюгом постачання; дослідження у сфері управління інноваціями та технологічним розвитком організацій; дослідження організаційних проблем пов'язаних з переходом до цифрових технологій; дослідження у сфері управління фінансами, фінансового планування, аналізу фінансової звітності, інвестицій, управління фінансовими ризиками; дослідження впливу цінностей, норм, практик та поведінки у межах організації; дослідження функціонування організацій в умовах змін, криз та нестабільності; дослідження процесів управління у сфері військово-цивільного співробітництва організацій; дослідження у сфері післявоєнного відновлення.

Ключові слова: наука, наукові дослідження, менеджмент організацій, наукові дослідження з менеджменту.

Список використаних джерел

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. *Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках*. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.
2. Drucker P. F. *Management Challenges for the 21st Century*. New York : Harper Business, 2001.
3. *Методологія та прикладні техніки досліджень в менеджменті: конспект лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-наукової програми «Менеджмент» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: А. Р. Дунська, КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 113 с.*
4. *Організація наукових досліджень у сфері менеджменту та безпеки організації: підручник / Бліхар В., Омельчук О., Вовк В., Бліхар М., Копитко М., Верескля М., Михаліцька Н. - Хмельницький: Вид-во ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2022. - 443 с.*
5. Орлова, К. Є., Царук, І. М., & Саннікова, С. Б. (2023). *Комунікативні аспекти наукових досліджень у сфері менеджменту. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (8). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-04-07>
6. Плахотнік О. О., Кучер М. М. *Перспективи та основні напрями розвитку сучасного менеджменту. Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Випуск № 5(79). С. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-5-11>

7. *Перевозова І.В., Шайбан В.М., Деделюк О.В. Реалії і перспективи вітчизняного й міжнародного менеджменту: пріоритетні напрями, прогноз майбуття. Економіка та суспільство. Випуск 53/2023 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-34>*